

מילים אחדות על 'טאר'

העובדה שמר לואיס ידוע בעיקר כרשם וצייר אינה חשובה כלל ועיקר למעמדו כסופר. התייחסות לכתיבתו כאל פורקן של חיותו המרובה, או כאל אמצעי, מצידו, לסיפוק תשוקות אינטלקטואליות ולשמירה על בריאותה של אומנתו, לא תוכל להוביל לביקורת מדויקת. את הפרוזה שלו, יש לשפוט בנפרד מן הציור שלו, יש לאפשר לו את ההיפותזה של אישיות יצירתית דואלית. יהיה זה דבר אחר למדי, מן הסתם, למצוא בכתיבתו ראיות לאימוניו של רשם – אימונים בתגובה לרושם חזותי באמצעות תנועה של קו על פני הנייר; התגובה המיוחדת למראה ובמיוחד, התפתחותו של חוש המישוש [...]

ההשוואה את מר לואיס לדוסטויבסקי היא כבר עניין שגרת, אנלוגיה שדורבנה בידי הערצתו המפורשת של מר לואיס את דוסטויבסקי. היחסים כה גלויים לעין, שאנו עשויים לטעות ביתר קלות בניתוח שלנו אותם. למצוא את המשותף זה שום-דבר; מספר כותבים עכשוויים אחרים העריצו את דוסטויבסקי במובהק, והתוצאה בטלה בשישים. מר לואיס השתמש בדוסטויבסקי כה טוב – הפקיע אותו למטרתו בצורה כה יעילה – שמן ההכרח לעמוד על ההבדלים בינו ובין הרוסי. מוחו שונה, שיטתו שונה, מטרותיו שונות. שיטתו של מר לואיס, למעשה, אינה דומה לזו של דוסטויבסקי, אם להתייחס ל'טאר' כאל שלם, יותר משהיא דומה לזו של פלובר. הספר אינו נענה לאף אחת מן הקטגוריות המקובלות בפרוזה [...]. הוא אינו, כמו 'מאדאם בובארי', הרחבתו של נתון. מנקודת מבטו של דוסטויבסקי הרומן 'טאר' מצריך השלמה: חלק ניכר ממוחו של דוסטויבסקי מקורו ביכולת הגלויה והטהורה לקלוט ולקבל, בהעדרה של בחירה מודעת, בבלתי-רלוונטי שפשוט מתרחש ותורם באופן בלתי מורגש לרושם הכולל. בניגוד לדוסטויבסקי, מר לואיס מחושב בצורה מרשימה, קר; עניינו בדמויותיו הוא אינטלקטואלי גרידא. זו אינטלקטואליות יוצאת

דופן, שאינה דומה לזו של פלובר; ואולי "בלתי-אנושי" היא מילה מתאימה יותר מאשר קר. יחד עם זאת, אינטליגנציה היא רק חלק מאיכותו של מר לואיס; היא מאוחדת עם אורגניזם פיזי נמרץ [...] המגע הישיר של החושים, תפיסת עולם החוויות הבלתי-אמצעיות בתוך סרגל הערכים שלו, הם כשל דוסטויבסקי, אך בחושים טמונה גם תמיד האפשרות של סקרנות אינטלקטואלית גרידא, שתגרום לחוסר נוחות בקרב רבים מקוראיו של המחבר הרוסי. וישנה איכות חשובה נוספת, שאינה צרפתית או רוסית, שתטרוד את מנוחתם אף יותר. והיא ההומור.

הומור הוא אנגלי באופן מובהק. אין איש מסוגל להיות ער כל כך לאווירת הטיפשות, כמו האנגלי; ייתכן שאין עוד לאום המייצר אווירה כה דחוסה כאנגלים. האנגלי האינטליגנטי ער יותר לבדידות, יש לו עתודות רבות יותר, מאשר כל אינטליגנט בן כל אומה אחרת. השנינה היא ציבורית, היא באובייקט; הומור (אני מדבר אך ורק על הומור אמיתי) הוא הניסיון האינסטינקטיבי של מוח רגיש לגונן על היופי מפני הכיעור; ולהגן על עצמו מפני טיפשות.

[...]

איני מבין את ה'טיימס' כשהוא מציין שהספר הוא "*reductio ad absurdum*" מבריקה ביותר, לא רק בדמויותיו, כי אם גם בשיטה שלו. "איני בטוח שישנה כלל שיטה אחת; או שאין שיטה שונה עבור טאר, עבור קריסלר ועבור ברטה. מגוחך לתקוף את השיטה שיצרה את קריסלר וברטה [...]" לא תיתכן כל שאלה באשר לחשיבתו של 'טאר'. אך זהו רומן, רק בחלקו; ובאשר לכל השאר, מר לואיס הוא קוסם שכופה עלינו את העניין שלנו בו; יותר משהוא סופר, הוא האישיות המרתקת ביותר של זמננו. האמן, אני סבור, הוא פרימיטיבי יותר, כמו גם מתורבת יותר, מבני זמנו, נסיונו עמוק יותר מהתרבות, והוא משתמש בתופעת התרבות אך ורק בבטאו זאת. אינסטינקטים פרימיטיביים וההרגלים הנרכשים של דורות שלמים בלולים באדם יוצא הדופן הזה. בעבודתו של מר לואיס אנו מזהים את מחשבתו שלא האדם המודרני ואת האנרגיה של איש המערות.

מחוך: T. S. Eliot, 'Tarr', *The Egoist*, 5/8 (Sep 1918)

(מאנגלית: יהודה ויזן)